

Arweiniad i Arolygwyr

Beth rydym yn ei arolygu mewn colegau arbenigol annibynnol

Darparwyr sydd wedi eu cofrestru ar restr Llywodraeth Cymru o sefydliadau ôl-16 arbennig annibynnol o fis Medi 2024

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor

Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:

www.estyn.llyw.cymru

© Hawlfraint y Goron 2024: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Cyflwyniad i ‘Beth rydym yn ei arolygu’	1
Gwerthuso pob maes arolygu (MA).....	1
Ynglŷn â'r coleg.....	1
Trosolwg o'r prif ganfyddiadau	2
Argymhellion.....	2
Beth sy'n digwydd nesaf.....	2
Meysydd arolygu	2
Fframwaith ar gyfer arolygu colegau arbenigol annibynnol	3
1. Addysgu a dysgu.....	3
2. Lles, gofal, cymorth ac arweiniad	5
3. Arwain a gwella	7

Cyflwyniad i 'Beth rydym yn ei arolygu'

Mae'r llawlyfr hwn yn amlinellu beth mae angen i arolygwyr ei ystyried wrth werthuso'r tri maes arolygu mewn colegau arbenigol annibynnol, sef y darparwyr sydd wedi eu cofrestru fel sefydliadau ôl-16 arbennig annibynnol gyda Llywodraeth Cymru. Mae'n esbonio 'Beth rydym yn ei arolygu'. Mae'r arweiniad yn ddeunydd darllen hanfodol ar gyfer arolygwyr cofnodol a holl aelodau eraill y tîm arolygu, gan gynnwys yr enwebai. Gallai fod yn ddefnyddiol hefyd ar gyfer unrhyw un sydd eisiau deall ein hymagwedd at arolygu yn well. Mae llawlyfr ar wahân o'r enw '[Sut rydym yn arolygu](#)' sy'n esbonio'r broses a'r fethodoleg arolygu.

Mae'r tri maes arolygu wedi'u hamlinellu isod:

MA1 – Addysgu a dysgu

MA2 – Lles, gofal, cymorth ac arweiniad

MA3 – Arwain a gwella

Mae mwy o wybodaeth am arolygiadau ar ein gwefan www.estyn.llyw.cymru

Gwerthuso pob maes arolygu (MA)

Ni fydd timau arolygu'n rhoi graddau cyffredinol ar gyfer pob maes arolygu. Fodd bynnag, byddant yn llunio gwerthusiad cadarn a thrylwyr o ddarpariaeth y coleg a'i heffaith ar ddysgu a lles dysgwyr. Bydd arolygwyr bob amser yn cynnwys gwerthusiadau clir yn gysylltiedig â'r prif ffocysau ym mhob maes arolygu. Fodd bynnag, efallai y bydd yr hyn y mae arolygwyr yn adrodd arno ym mhob maes arolygu yn wahanol yn dibynnu ar gyd-destun ac arwyddocâd cymharol yr hyn y maent yn dod o hyd iddo ym mhob coleg. Gallai arolygwyr adrodd 'trwy eithriad'. Mae hyn yn golygu y gallent adrodd ar rai agweddau dim ond lle mae cryfderau penodol neu feysydd penodol i'w gwella. Pan mae arolygwyr yn nodi unrhyw arfer ddiddorol neu arloesol a allai fod yn werth ei rhannu'n ehangach, byddant yn cynnwys cameo byr o fewn yr adroddiad. Pan mae arolygwyr yn nodi diffygion difrifol mewn un maes arolygu neu fwy, bydd arolygwyr yn mynd i'r afael â hyn yn yr ymweliad monitro nesaf. Ceir mwy o arweiniad am weithgarwch dilynol yn 'Sut rydym yn arolygu'.

Ynglŷn â'r coleg

Bydd yr adran hon o'r adroddiad yn fyr ac yn cynnwys gwybodaeth gefndir ffeithiol yn unig am y coleg. Ni fydd yn cynnwys unrhyw werthusiad o'r ddarpariaeth. Bydd yr arolygydd cofnodol fel arfer yn cytuno ar gynnwys yr adran hon gyda'r coleg yn ystod yr arolygiad ac yn ystod y gwiriad ffeithiol o'r adroddiad drafft cyn ei gyhoeddi. Os oes anghytundeb am gynnwys yr adran hon, yr arolygydd cofnodol fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol ynglŷn â beth i'w gynnwys yn yr adroddiad. Bydd yr adran hon yn cynnwys gwybodaeth fras am y canlynol:

- maint, natur a lleoliadau'r coleg
- nifer y dysgwyr sydd wedi cofrestru adeg yr arolygiad
- cefndir ac amgylchiadau'r dysgwyr
- cefndir ieithyddol dysgwyr

- nifer y dysgwyr o gefndiroedd pobl ddu a lleiafrifoedd ethnig
- nifer y staff a dadansoddiad o rolau, yn cynnwys staff clinigol
- unrhyw newidiadau arwyddocaol ers yr arolygiad diwethaf
- statws y perchennog / perchnogaeth y coleg, fel y grŵp gweinyddu ac / neu ymddiriedolaeth elusenol
- dyddiad penodi'r Prif Weithredwr / pennaeth
- mis / blwyddyn arolygiad blaenorol y coleg

Gallem ystyried p'un a ddylid cyflwyno'r wybodaeth hon mewn fformat ffeithlun.

Crynodeb

Bydd yr adran hon yn rhoi crynodeb o'r prif ganfyddiadau yn yr adroddiad.

Argymhellion

Dylai argymhellion ddod yn uniongyrchol o gynnwys yr adroddiad, nodi beth mae angen ei wella, a'u hysgrifennu yn nhrefn eu blaenoriaeth.

Trefniadau diogelu

Datganiad i nodi p'un a yw trefniadau'r darparwr ar gyfer diogelu pobl ifanc ac oedolion bregus ddim yn peri pryder o gwbl, neu p'un a oes achosion pryder.

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr adran 'Beth sy'n digwydd nesaf' yn amlinellu'r hyn mae angen i'r coleg ei wneud ar ôl yr arolygiad. Ym mhob achos, bydd disgwyl i arweinwyr ymateb i'r argymhellion trwy roi'r camau priodol ar waith i wneud y gwelliannau a nodwyd gan y tîm arolygu.

Bydd yr adran hon yn esbonio p'un a oes angen gweithgarwch dilynol ar y ddarpariaeth. Dylai'r rhesymau dros y math o weithgarwch dilynol fod yn glir ym mhrif gorff yr adroddiad.

Meysydd arolygu

Mae'r adran ganlynol yn esbonio beth mae pob maes arolygu yn ei gwmpasu a beth mae angen i arolygwyr ei gadw mewn cof wrth werthuso pob un. Mae'r meysydd arolygu wedi'u rhifo yn 1 – 3, ond maent i gyd yr un mor bwysig â'i gilydd.

1. Addysgu a dysgu	2. Lles, gofal, cymorth ac arweiniad	3. Arwain a gwella
<p>Pa mor effeithiol y mae'r coleg yn cefnogi dysgu'r holl ddysgwyr o ran:</p> <p>1.1 Pa mor dda y mae dysgwyr yn datblygu eu gwybodaeth, eu medrau a'u dealltwriaeth</p> <p>1.2 Agweddau dysgwyr at ddysgu</p> <p>1.3 Ansawdd profiadau dysgu, addysgu ac asesu</p>	<p>Pa mor effeithiol y mae'r coleg yn cefnogi lles yr holl ddysgwyr o ran:</p> <p>2.1 Yr effaith ar les a datblygiad personol dysgwyr</p> <p>2.2 Effeithiolrwydd y cymorth, y cyngor a'r arweiniad i ddysgwyr i helpu dysgwyr i ddatblygu fel unigolion</p> <p>2.3 Effeithiolrwydd arferion diogelu a'r diwylliant diogelu</p>	<p>Pa mor effeithiol yw'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth o ran:</p> <p>3.1 Cyfeiriad strategol a rheolaeth weithredol</p> <p>3.2 Hunanwerthuso a gwelliant</p> <p>3.3 Cynllunio a goruchwylio'r ddarpariaeth</p> <p>3.4 Datblygu'r gweithle a dysgu proffesiynol</p>

Mae cyfres o [ddogfennau arweiniad atodol](#) ar gael ar ein gwefan. Mae'r rhain yn darparu mwy o wybodaeth am ein hymagweddau at arolygu agweddau amrywiol ar y fframwaith hwn.

Fframwaith ar gyfer arolygu colegau arbenigol annibynnol

Maes Arolygu 1 Addysgu a dysgu

Pa mor effeithiol y mae'r coleg yn cefnogi dysgu'r holl ddysgwyr o ran:

- 1.1 Pa mor dda y mae dysgwyr yn datblygu eu gwybodaeth, eu medrau a'u dealltwriaeth
- 1.2 Agweddau dysgwyr at ddysgu
- 1.3 Ansawdd y profiadau dysgu, addysgu ac asesu

1.1 Pa mor dda y mae dysgwyr yn datblygu eu gwybodaeth, eu medrau a'u dealltwriaeth

Dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae dysgwyr, o'u gwaelodlinau unigol:

- yn galw dysgu blaenorol i gof
- yn datblygu medrau meddwl
- yn caffael gwybodaeth, dealltwriaeth a medrau newydd
- yn datblygu medrau ymarferol, lle bo'n briodol, gan gynnwys medrau a chreffft sy'n benodol i bwnc neu alwedigaeth
- yn cymhwyso'u gwybodaeth, eu medrau a'u profiad i gyd-destunau newydd
- yn datblygu eu medrau echddygol manwl a bras, eu symudedd a'u medrau byw yn annibynnol
- yn dangos creadigrwydd, yn cynnwys datrys problemau creadigol
- yn siarad a gwrando, darllen ac ysgrifennu
- yn datblygu medrau cyfathrebu a chymdeithasol, yn cynnwys eu gallu i uniaethu â dysgwyr eraill, staff a phobl sy'n ymweld â'r coleg
- yn datblygu medrau rhifedd a digidol
- yn datblygu'r medrau sydd eu hangen i'w paratoi ar gyfer bywyd yn y dyfodol
- yn symud ymlaen i gyrchfannau cadarnhaol mewn addysg, hyfforddiant, cyflogaeth neu fyw yn annibynnol

1.2 Agweddau dysgwyr at ddysgu

Dylai arolygwyr ystyried y graddau y mae dysgwyr, lle bo'n briodol:

- yn datblygu hyder ac wedi'u cymell i ddysgu
- yn dangos diddordeb yn eu gwaith
- yn dal ati i ganolbwyntio
- yn ymgymryd â thasgau, a'u cwblhau
- yn dyfalbarhau pan fyddant yn wynebu anawsterau neu'n chwilio am atebion eraill
- yn ymestyn ac yn herio'u hunain
- yn deall y ffyrdd y maen nhw fel unigolion yn dysgu'n fwyaf effeithiol, ac yn gwneud y gorau o hyn i wneud mwy o gynnydd
- yn dangos medrau gwaith tîm cryf

- yn gallu gweithio'n annibynnol ac ar y cyd â phobl eraill
- yn ystyried cyfraniadau pobl eraill, ac adeiladu arnynt
- yn dysgu oddi wrth eu camgymeriadau
- yn defnyddio adborth gan staff a phobl eraill i wneud mwy o gynnydd yn eu dysgu
- yn ymgymryd â phrofiadau a syniadau newydd
- yn datblygu eu medrau cyflogadwyedd
- yn dangos ymddygiad da mewn sesiynau ac o gwmpas y coleg
- yn ystyriol ac yn uniaethu'n dda â chyfoedion, staff ac oedolion eraill
- yn trosglwyddo'n esmwyth o gwmpas y coleg a rhwng gweithgareddau
- yn cymryd rhan ac yn ymgysylltu'n dda â dysgu, yn cynnwys trwy fynychu'r coleg yn rheolaidd

1.3 Ansawdd profiadau dysgu, addysgu ac asesu

Dylai arolygwyr ystyried y graddau y mae athrawon ac ymarferwyr eraill:

- yn sicrhau bod strategaethau addysgu a gweithgareddau dysgu yn cyd-fynd ag anghenion a galluoedd dysgwyr
- yn herio pob un o'r dysgwyr ac yn meddu ar ddisgwyliadau uchel ohonynt ar sail dealltwriaeth gadarn o'u galluoedd
- yn diwallu anghenion cymorth pob un o'r dysgwyr yn seiliedig ar ddealltwriaeth gadarn o'u galluoedd a'u dyheadau, ac wedi'u llywio gan eu cynlluniau dysgu a medrau, neu gynlluniau cyfatebol, lle bo'n berthnasol
- yn cynllunio i fodloni gofynion pob rhaglen ddysgu
- yn meddu ar amcanion clir ar gyfer dysgu
- yn defnyddio ystod o ddulliau ac adnoddau i ymgysylltu a herio
- yn defnyddio holi i ennyn a datblygu ymatebion dysgwyr, ac amgyffred eu dealltwriaeth
- yn rhoi cyfarwyddiadau ac esboniadau clir
- yn cymell a chyfeirio dysgwyr
- yn gwneud eu sesiynau'n ysgogol, yn ddifyr ac yn gynhyrchiol
- yn sicrhau bod profiadau dysgu yn briodol i oedran a chyfnod dysgwyr
- yn cynllunio ar gyfer ystod eang o brofiadau dysgu i ddatblygu diddordebau a medrau ar draws ystod o bynciau a meysydd dysgu
- yn helpu dysgwyr i ddatblygu a chymhwyso ystod eang o fedrau a gwybodaeth, yn cynnwys medrau cyflogadwyedd trosglwyddadwy
- yn rhoi adborth effeithiol i helpu dysgwyr i wybod pa mor dda y maent yn gwneud a beth mae angen iddynt ei wneud i wella
- yn helpu dysgwyr i ddeall sut i asesu eu perfformiad eu hunain
- yn rhoi cyfleoedd i ddysgwyr ddylanwadu ar beth maent yn ei ddysgu, a sut, lle bo'n briodol
- yn olrhain ac yn cadw cofnodion ar gynnydd pob dysgwr, ac yn adrodd ar y rhain yn glir
- yn sicrhau bod asesiadau yn ddilys, yn amserol, yn gywir ac yn ddibynadwy
- yn rhoi cyfarwyddyd i staff cymorth ddarparu cymorth priodol ar gyfer dysgwyr
- yn sicrhau bod dysgwyr yn adolygu eu dysgu eu hunain yn rheolaidd, yn deall eu cynnydd, ac yn cael eu cynnwys mewn gosod eu targedau dysgu eu hunain, lle bo'n briodol; gan gynnwys defnyddio dulliau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn

- yn gweithio gyda therapyddion, ymarferwyr gofal iechyd, staff dysgu a staff cymorth eraill i gefnogi cynnydd dysgwyr

Mae ffynonellau tystiolaeth ar gyfer y maes arolygu hwn yn cynnwys y canlynol, ond nid ydynt wedi'u cyfyngu i:

- arsylwadau uniongyrchol o addysgu, dysgu ac asesu
- craffu ar waith dysgwyr mewn sesiynau a thros gyfnod trwy eu ffeiliau, eu portffolios a'u gwaith ymarferol (yn cynnwys digidol)
- cyfweiliadau â dysgwyr
- gwybodaeth am gynnydd dysgwyr, yn cynnwys trwy gofnodion asesu
- cynlluniau gwaith, lle maent ar gael
- adborth gan ddysgwyr (yn cynnwys arolygon a thrafodaethau)

Maes Arolygu 2 Lles, gofal, cymorth ac arweiniad

Pa mor effeithiol y mae'r coleg yn cefnogi lles pob un o'r dysgwyr, gan gynnwys y rhai sydd mewn perygl o gael deilliannau andwyol, er enghraifft y dysgwyr hynny sydd wedi'u heffeithio gan dlodi, dysgwyr ag ADY neu rwystrau eraill a nodwyd rhag gwneud cynnydd, o ran:

2.1 Yr effaith ar les a datblygiad personol dysgwyr

2.2 Effeithiolrwydd arferion diogelu a'r diwylliant diogelu

2.3 Effeithiolrwydd y cymorth, y cyngor a'r arweiniad i ddysgwyr i helpu dysgwyr i ddatblygu fel unigolion

2.1 Yr effaith ar les a datblygiad personol dysgwyr

Dylai arolygwyr ystyried y graddau y mae dysgwyr, lle bo'n briodol:

- yn teimlo'n ddiogel, yn saff ac yn rhydd oddi wrth gam-drin
- yn teimlo bod y coleg yn gwrando arnynt, ac yn ymateb iddynt
- yn mynychu eu gweithgareddau a'u sesiynau dysgu cynlluniedig
- yn rheoli eu hymrwymadau ac yn blaenoriaethu eu hamser yn effeithiol
- yn dangos hunanymwybyddiaeth
- yn ymgymryd â rolau a chyfrifoldebau arwain
- yn datblygu i fod yn ddinasyddion moesegol a gwybodus
- yn parchu a gwerthfawrogi amrywiaeth
- yn cyfrannu at wahanol gymunedau ac yn chwarae rhan lawn ym mywyd y coleg
- yn cydnabod ac yn gwerthfawrogi perthnasoedd iach
- yn cydnabod ac yn ymateb yn briodol i ymddygiadau niweidiol neu afiach
- yn gwneud dewisiadau iach yn ymwneud â diet, gweithgarwch corfforol a lles emosiynol, gan gynnwys diogelwch ar-lein
- yn ystyriol ac yn gefnogol o'u cyfoedion, eu hathrawon, a phobl eraill
- yn ymddwyn yn gyfrifol ac yn barchus ym mhob fforwm, gan gynnwys ar-lein
- yn cyflwyno delwedd broffesiynol a chadarnhaol i bobl eraill
- yn dangos gwydnwch mewn agweddau ehangach ar fywyd, yn ogystal â'u dysgu
- yn uchelgeisiol a hyderus

2.2 Effeithiolrwydd y cymorth, y cyngor a'r arweiniad i ddysgwyr i helpu dysgwyr i ddatblygu fel unigolion a goresgyn unrhyw anfantais y gallent ei hwynebu

Dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae'r coleg:

- yn darparu cymorth ar gyfer iechyd corfforol ac iechyd meddwl a lles dysgwyr
- yn cefnogi anghenion emosiynol a chymdeithasol pob un o'r dysgwyr er mwyn iddynt allu mwynhau eu dysgu ac elwa ar y cyfleoedd y mae'n eu cynnig
- yn sicrhau presenoldeb dysgwyr ar gyfer gweithgareddau a sesiynau dysgu cynlluniedig
- yn olrhain ac yn monitro dangosyddion cynnydd a lles dysgwyr, yn cynnwys presenoldeb, ymgysylltiad ac ymddygiad
- yn nodi materion perthnasol ac yn ymateb yn briodol i ddeilliannau olrhain a monitro
- yn gweithio mewn partneriaethau â sefydliadau eraill i ddarparu cymorth effeithiol ar gyfer dysgwyr, yn cynnwys sicrhau gwasanaethau asiantaethau arbenigol, lle bo'n briodol
- yn trefnu darpariaeth ar gyfer dysgwyr ag ADY yn gysylltiedig â'u hanghenion a'u galluoedd unigol
- yn cynorthwyo dysgwyr sydd â hanes o broblemau ymddygiadol ac ymgysylltu i ddatblygu ymddygiadau priodol ac agweddau priodol at ddysgu
- yn helpu dysgwyr i ddeall materion yn ymwneud â chydaddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant, ac yn datblygu gwerthoedd goddefgarwch a pharch
- yn datblygu gwybodaeth dysgwyr am aflonyddu, gwahaniaethu ac eithafiaeth, a'u dealltwriaeth ohonynt
- yn herio stereoteipiau mewn agweddau, dewisiadau a disgwyliadau
- yn hyrwyddo dealltwriaeth dysgwyr o berthnasoedd iach ac effeithiau aflonyddu rhywiol
- yn helpu dysgwyr i ddatblygu dealltwriaeth o'u diwylliant, y gymuned leol a'r byd ehangach
- yn helpu dysgwyr i ymgymryd â chyfrifoldebau a chwarae rhan yn y gymuned ehangach
- yn hyrwyddo dewisiadau iach am ffordd o fyw, yn cynnwys bwyta ac yfed yn iach, camddefnyddio sylweddau, diogelwch ar-lein, iechyd meddwl a rheoli baich gwaith
- yn eu harwain wrth iddynt baratoi i bontio i'r cyfnod dysgu nesaf, cyflogaeth, a byw yn annibynnol, lle bo'n berthnasol

2.3 Effeithiolrwydd arferion diogelu a'r diwylliant diogelu

Dylai arolygwyr ystyried pa mor effeithiol y mae trefniadau diogelu'r coleg:

- yn hyrwyddo arferion diogel a diwylliant diogelwch
- yn sicrhau bod pob un o'r dysgwyr yn cael eu hamddiffyn ar y safle, oddi ar y safle ac ar-lein
- yn sicrhau arferion recriwtio diogel
- yn gwirio ac yn cofnodi addasrwydd staff a phobl eraill sydd mewn cysylltiad â dysgwyr
- yn hwyluso atgyfeiriadau diogelu priodol

- yn ymgorffori polisïau a gweithdrefnau sy'n cydymffurfio â gofynion statudol a chanllawiau Llywodraeth Cymru
- yn atal ac yn mynd i'r afael â gwahaniaethu, bwlio, aflonyddu ac aflonyddu rhywiol
- yn datblygu gwybodaeth dysgwyr am ymddygiadau sy'n niweidiol yn emosiynol neu'n anniogel, a dealltwriaeth ohonynt, er enghraifft meithrin perthynas amhriodol, aflonyddu rhywiol, gwahaniaethu, bwlio ac eithafiaeth
- yn sicrhau bod dysgwyr yn cael eu cadw'n ddiogel rhag peryglon radicaleiddio
- yn sicrhau bod pob un o'r staff yn gwybod sut i ymateb i faterion diogelu
- yn sicrhau hyfforddiant diogelu perthnasol ar gyfer y swyddog arweiniol diogelu dynodedig a'r llywodraethwr arweiniol, a staff eraill, lle bo'n briodol
- yn defnyddio gwybodaeth am faterion diogelu, o fewn darpariaeth y coleg ei hun a darpariaeth unrhyw bartneriaid cyflenwi neu is-gontractwyr
- yn cynnwys uwch arweinwyr a llywodraethwyr i oruchwylio a sicrhau ansawdd diogelu
- yn datblygu gwybodaeth dysgwyr am aflonyddu, gwahaniaethu ac eithafiaeth, a'u dealltwriaeth ohonynt
- yn hyrwyddo dewisiadau iach am ffordd o fyw, yn cynnwys bwyta ac yfed yn iach, camddefnyddio sylweddau, diogelwch ar-lein, iechyd meddwl a rheoli baich gwaith

Dylai arolygwyr sicrhau:

- bod trefniadau ar gyfer diogelu dysgwyr yn bodloni'r gofynion, ac nid ydynt yn peri pryder
- bod gan y coleg bolisïau, gweithdrefnau a threfniadau adrodd priodol o ran ymyriadau corfforol a thynnu allan o wersi
- bod lefel addas o ddiogelwch yn adeiladau'r coleg, ac ar y safle
- pan mae trefniadau yn peri pryder difrifol, bod arolygwyr yn cynnwys argymhelliad yn yr adroddiad a bod Estyn yn anfon llythyr lles i'r coleg yn gofyn iddo amlinellu sut bydd yn mynd i'r afael â'r diffyg(ion)

Mae ffynonellau tystiolaeth ar gyfer y maes arolygu hwn yn cynnwys y canlynol, ond nid ydynt wedi'u cyfyngu i:

- arolygon dysgwyr, yn cynnwys holiaduron cyn-arolygiad
- arsylwadau o ddysgwyr yn rhyngweithio â'u cyfoedion, athrawon ac aelodau staff eraill
- trafodaethau ag unigolion a grwpiau o ddysgwyr, aelodau staff, cyflogwyr a phobl eraill
- craffu ar ddogfennau perthnasol, er enghraifft polisïau perthnasol, cofnodion ymddygiad a bwlio, cofnodion ymyrraeth gorfforol, cofnodion hyfforddiant staff, cofnodion diogelu, dogfennau pontio, ffeiliau staff a gwybodaeth am recriwtio mwy diogel

Maes Arolygu 3 Arwain a gwella

Pa mor effeithiol yw'r arweinyddiaeth a'r rheolaeth o ran:

3.1 Cyfeiriad strategol a rheolaeth weithredol

- 3.2 Hunanwerthuso a gwelliant
- 3.3 Cynllunio a goruchwylio'r ddarpariaeth
- 3.4 Datblygu'r gweithlu a dysgu proffesiynol

Dylai arolygwyr ystyried yr agweddau isod yn sgil y gwahaniaeth a wnânt i gynnydd, lles a datblygiad dysgwyr.

3.1 Cyfeiriad strategol a rheolaeth weithredol

Dylai arolygwyr ystyried pa mor effeithiol y mae arweinwyr:

- wedi cyfleu gweledigaeth glir, nodau priodol, amcanion strategol, cynlluniau a pholisïau sy'n canolbwyntio ar ddiwallu anghenion dysgwyr
- yn cydweithio i yrru blaenoriaethau a gwelliant strategol ymlaen
- yn datblygu tîm effeithiol o staff, sydd wedi ymgysylltu
- yn gosod disgwyliadau uchel ar gyfer staff, dysgwyr a nhw eu hunain
- yn modelu ac yn hyrwyddo gwerthoedd ac ymddygiadau proffesiynol sy'n cyfrannu'n gadarnhaol at y coleg
- yn sicrhau eu bod nhw a'r staff ar bob lefel yn deall ac yn cyflawni eu rolau a'u cyfrifoldebau yn effeithiol
- yn sicrhau eu bod nhw a phob un o'r staff yn deall ac yn hyrwyddo diwylliant diogelu'r coleg
- yn atal problemau rhag digwydd neu'n rhoi camau unioni ar waith yn gyflym pan fydd problemau'n digwydd
- yn sicrhau cynnydd pob un o'r dysgwyr, gan arwain at ddeilliannau cryf a dilyniant cadarnhaol
- yn sicrhau bod penderfyniadau am wariant a chynllunio ariannol ehangach yn cysylltu â blaenoriaethau strategol a chynllunio gwelliant
- yn sicrhau ansawdd a lefel staffio ac adnoddau dysgu i gyflwyno'r ddarpariaeth gynlluniedig yn effeithiol
- yn sicrhau bod lleoedd a chyfleusterau priodol ar gael ac yn cael eu defnyddio'n effeithiol ac yn effeithlon i gefnogi addysgu, dysgu, asesu a lles
- wedi sefydlu rhesymeg glir a strategol ar gyfer y cwricwlwm o ran ei fanteision i ddysgwyr wrth eu paratoi i ddysgu trwy gydol eu bywydau a chwarae rhan lawn mewn cymdeithas
- yn ystyried costau rhaglenni a gweithgareddau dysgu presennol a'u hadolygu'n gyson
- yn gwybod graddfa unrhyw arian dros ben neu ddiffyg o gymharu â chyllideb y coleg
- yn sicrhau bod cyllid ychwanegol a dderbyniwyd at ddibenion penodol, er enghraifft i gynorthwyo dysgwyr ag anghenion penodol, yn cynnwys anabledd neu ADY, yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol ac yn unol â'r bwriad
- yn gweithredu yn unol ag egwyddor datblygu cynaliadwy a pha mor dda y maent yn gwneud penderfyniadau ac yn gosod blaenoriaethau ar gyfer gwella sy'n sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion uniongyrchol, tymor byr gydag anghenion tymor hir dysgwyr, y gymuned leol a Chymru
- yn sicrhau lefel briodol o staffio ac adnoddau dysgu i gyflwyno'r ddarpariaeth gynlluniedig yn effeithiol
- yn hyrwyddo lles a llesiant staff
- yn rhannu nodweddion cadarnhaol y ddarpariaeth gyda staff ac yn cydweithio â darparwyr a phartneriaid addysg eraill yn y sector i gyflawni gwelliannau yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol
- yn defnyddio partneriaethau strategol ac yn cydweithio ag asiantaethau eraill i helpu meithrin eu capasiti ar gyfer gwelliant parhaus
- yn cynllunio sut i ddefnyddio technolegau newydd a datblygol, fel deallusrwydd artifisial, yn effeithiol i wella gwaith y coleg

a pha mor dda y mae llywodraethwyr:

- yn deall ac yn cyflawni eu rolau a'u cyfrifoldebau
- yn gwybod beth yw cryfderau'r coleg a'i feysydd i'w gwella
- yn deall ac yn dylanwadu ar flaenoriaethau strategol y coleg
- yn cynorthwyo ac yn herio uwch arweinwyr wrth iddynt weithio i wella'r coleg neu gynnal safonau uchel

3.2 Hunanwerthuso a gwelliant

Dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae arweinwyr a rheolwyr:

- yn casglu a dadansoddi tystiolaeth uniongyrchol i lywio gwerthusiad o waith y coleg
- yn gwybod beth yw cryfderau'r coleg a'r meysydd i'w gwella
- yn cydweithio â phartneriaid a rhanddeiliaid priodol, yn ogystal â'r dysgwyr eu hunain, i werthuso a sicrhau gwelliannau
- yn sicrhau bod blaenoriaethau ar gyfer gwella a nodwyd yn cysylltu â deilliannau hunanasesu
- yn diffinio camau perthnasol a mesuradwy ar gyfer gwella gyda graddfeydd amser addas, ac yn dyrannu cyfrifoldeb ar gyfer eu cyflawni
- yn sicrhau bod blaenoriaethau gwella yn cael eu cefnogi gan ddyrannu adnoddau yn briodol
- yn meddu ar hanes cryf o ran gwneud gwelliannau sy'n cael effaith gadarnhaol ar les, dysgu, deilliannau a dilyniant dysgwyr
- yn sicrhau gwelliannau yn seiliedig ar yr argymhellion o arolygiadau blaenorol Estyn neu gan bartneriaid strategol
- yn gweithio i fodloni blaenoriaethau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol

3.3 Cynllunio a goruchwylio'r ddarpariaeth

Dylai arolygwyr ystyried pa mor effeithiol y mae arweinwyr a rheolwyr yn sicrhau bod y ddarpariaeth:

- yn cefnogi datblygiad galwedigaethol, academiaidd a phersonol ystod lawn y dysgwyr, fel y bo'n briodol
- yn cael ei hadolygu a'i chynllunio'n strategol mewn cydweithrediad â darparwyr, rhanddeiliaid a phartneriaethau perthnasol i sicrhau bod arlwy darpariaeth gydlynus ar waith
- yn cynnwys ystod eang o raglenni dysgu difyr a heriol sy'n cyd-fynd â galluoedd a dyheadau dysgwyr, gyda llwybrau dilyniant clir at addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant neu'r cam nesaf yn eu bywydau
- yn cynnwys profiad yn gysylltiedig â gwaith i ddatblygu medrau galwedigaethol a chyflogadwyedd
- yn darparu ar gyfer grwpiau penodol, e.e. y rhai sydd â gwybodaeth a medrau datblygedig, neu ychydig iawn o wybodaeth a medrau, a'r rhai ag ADY neu sy'n siarad SIY / SSIE
- yn darparu ar gyfer dysgwyr ag anghenion cymhleth fel eu bod yn datblygu annibyniaeth, medrau cyfathrebu ac yn gwneud penderfyniadau i'w helpu i baratoi ar gyfer eu camau nesaf

- ar waith ar gyfer datblygiad medrau llythrennedd, rhifedd a digidol, yn cynnwys integreiddio i brofiadau galwedigaethol, academiaidd neu ehangach
- yn cefnogi datblygiad medrau Cymraeg ac yn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg, yn cynnwys manteision bod yn ddwyieithog / amlieithog, lle bo'n briodol
- yn cynnwys gweithgareddau dysgu sy'n adlewyrchu amrywiaeth ddiwylliannol, ieithyddol ac ethnig Cymru
- yn cynnwys cyfleoedd dysgu ychwanegol, e.e. ymweliadau, cystadlaethau medrau, cymwysterau ychwanegol a gwaith elusennol
- ddim yn cael ei chyfyngu gan ofynion achrediad neu gymhwyster

3.4 Datblygu'r gweithlu a dysgu proffesiynol

Dylai arolygwyr ystyried pa mor effeithiol y mae'r coleg yn sicrhau:

- bod rheoli perfformiad staff yn eu helpu i wella'u harfer
- bod arfer dda yn cael ei nodi a bod pobl eraill yn elwa
- yr eir i'r afael â materion tanberfformio mewn ffordd gadarn ond cefnogol
- bod ganddo ddiwylliant ac ethos o gefnogi dysgu proffesiynol ar gyfer pob un o'r staff
- bod staff yn cymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu proffesiynol a rheoli perfformiad gwerthfawr
- bod gweithgareddau dysgu proffesiynol yn cynorthwyo staff i ddatblygu eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u medrau proffesiynol
- ei fod yn ystyried effaith dysgu proffesiynol ar gynnydd a lles dysgwyr
- bod staff yn rhannu deilliannau datblygiad proffesiynol gyda staff eraill
- bod staff yn gweithio gyda sefydliadau eraill i wella'u harfer
- bod lles staff yn cael ei ystyried a'i gefnogi, yn cynnwys ystyriaethau baich gwaith a'r graddau y mae arweinwyr yn ystyried effaith unrhyw ofynion newydd neu ddiwygiedig ar faich gwaith eu staff

Mae ffynonellau tystiolaeth ar gyfer y maes arolygu hwn yn cynnwys y canlynol, ond nid ydynt wedi'u cyfyngu i:

- gyfweiliadau â staff
- cofnodion cyfarfodydd diweddar
- cynlluniau gweithredu gwelliant
- adroddiadau cynnydd
- hunanwerthusiadau diweddar
- cofnodion hyfforddiant staff
- dogfennau arfarnu
- dadansoddi ystod o dystiolaeth, yn cynnwys deilliannau dysgwyr, llais y dysgwr, adroddiadau lles a diogelu
- cynlluniau datblygu cynaliadwy